

Математична модель (14) дозволяє прогнозувати значення $R(t)$ в будь-який момент часу.

4. Висновки

1. Збереження та розвиток людських ресурсів, при множення та ефективне використання людського капіталу є основним завданням будь-якої держави, саме тому програма стимулювання рееміграції має бути побудована в Україні.

2. Для того, щоб потік реемігрантів не викликав дисбаланс робочої сили на ринку праці в умовах сучасної кризи необхідно прогнозувати розвиток людських ресурсів і на базі отриманих результатів розробляти стимулюючі заходи, саме це дозволить зробити пропонувану модель.

3. Розробка прогнозу моделі розвитку людських ресурсів описана формально. Тому для подальшої детальної розробки моделі необхідне визначення якісних та кількісних характеристик людських ресурсів, розробка механізму оцінки даних характеристик та побудування системи інтегральних показників, за допомогою яких можна представити значення $R(t)$.

Література

1. Гайдучкий, А. Міграція капіталу в Україні: прихована реальність [Текст] / А. Гайдучкий // Дзеркало тижня. — 21–24 квітня 2007.
2. Гайдош, І. Регіональні аспекти міграційної політики [Текст] / І. Гайдош // Голос України. — 19 березня 2004.
3. Головина, О. Д. Основные направления государственного регулирования научно-технического развития [Текст] / О. Д. Головина, И. П. Потехин // Ижевск: Изд-во Института экономики и управления УдГУ, 2000. — 180 с.
4. Головина, О. Д. Производительность, эффективность и продуктивность труда [Текст] / О. Д. Головина // Известия Академии труда и занятости. — Ижевск, 1998. — С. 34–41.
5. Петрова, І. П. Вплив глобалізації на регулювання зайнятості в Україні [Текст] / І. П. Петрова // Бюл. ШК ДСЗУ. — Дніпропетровськ, 2005. — № 2. — С. 21–24.
6. Трудова міграція населення Тернопільської області: кількісний та географічний аспект [Текст]. — Тернопіль: Видавництво Лідер, 2002. — 48 с.
7. Стасюк, М. Вплив міграційних процесів на основні демографічні показники в Україні [Текст] / М. Стасюк, В. Крючковський // Україна : аспекти праці. — Київ, 2004. — № 5. — С. 40–45.
8. Котур, М. Нелегальна імміграція в Європі як виклик європейській безпеці [Текст] / М. Котур // Вісник Львівського університету. — Львів, 2004. — № 12. — С. 206–211.
9. Шиманська, О. П. Формування міжнародних економічних відносин : управління процесом трудової еміграції в умовах України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.05.10 — «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / О. П. Шиманська. — Тернопіль : ТАНГ, 2003. — 19 с.
10. Шиманська, О. Аналіз можливостей залучення грошових доходів мігрантів в економіку України [Текст] / Оксана Шиманська // Економічний аналіз. — 2011. — Вип. 8, ч. 1. — С. 224–227.

ОЦЕНКА И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ЛЮДСКИХ РЕСУРСОВ

Исследование человеческих ресурсов всегда актуально, поскольку их развитие происходит практически непрерывно. Решению вопросов оценки, развития и укрепления человеческой составляющей производительных сил посвящена данная работа. Особо выделен путь воспроизводства населения — реэмиграция. Согласование реэмиграции и внутреннего рынка труда.

Ключевые слова: математическое моделирование, реэмиграция, производительные силы, человеческие ресурсы.

Колмакова Олена Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри, кафедра економіки, Харківський національний університет будівництва та архітектури, Україна, e-mail: elenkolmakova@yandex.ru.

Колмакова Елена Николаевна, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры, кафедра экономики, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры, Украина.

Kolmakova Olena, Kharkiv National University of Construction and Architecture, Ukraine, e-mail: elenkolmakova@yandex.ru

УДК 351.314

Смачило В. В.

ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Представлено аналіз існуючих показників та методик визначення рівня демографічної безпеки як складової національної безпеки. Виявлено, що існуючі методики не враховують показники, які характеризують вплив міграційних процесів. Запропоновано доповнити перелік існуючих показників-індикаторів та використовувати інтегральний показник оцінки рівня демографічної безпеки, який формується на основі методу переваг та нормалізації значень індикаторів.

Ключові слова: національна безпека, демографічна безпека, індикатор, міграційні процеси, інтегральний показник.

1. Вступ

Інтенсифікація інтеграційних процесів у світі вимагає поглибленої уваги до національної безпеки держави, що обумовлює всебічний та регулярний аналіз усіх її складових, серед яких — демографічна безпека. Важливість демографічних процесів для безпеки існування та розвитку регіону та держави в цілому

обґрунтовують актуальність проведення досліджень в цій сфері.

2. Аналіз літературних даних і постановка проблеми

Питаннями національної безпеки держави останнім часом переймається велика кількість вчених, серед яких

В. Геєць, Е. Лібанова, В. Стешенко, О. Хомин та ін. Однак, недостатньо обґрунтовано перелік показників, що оцінюють її рівень.

Метою проведених досліджень є обґрунтування переліку показників, що характеризують рівень демографічної безпеки. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: проаналізувати існуючі методики та показники, що характеризують демографічну безпеку; визначити коло показників для формування інтегрального показника демографічної безпеки.

3. Результати досліджень

Конституцією України [1] визначено, що Президент України забезпечує національну безпеку і здійснює керівництво у сферах національної безпеки. Питання, які стосуються соціально-демографічних загроз національній безпеці, висвітлено також в [2–5]. Очевидна важливість соціально-демографічної сфери в забезпеченні національної безпеки держави дозволяє говорити про демографічну безпеку держави, під якою науковці [6, 7] пропонують розуміти стан захищеності особи, суспільства та держави від реальних і потенційних демографічних загроз, при якому забезпечується розвиток України відповідно до її демографічних інтересів, а згідно [8] — це такий стан захищеності держави, суспільства та ринку праці від демографічних загроз, при якому забезпечується розвиток України з урахуванням сукупності збалансованих демографічних інтересів держави, суспільства й особистості відповідно до конституційних прав громадян України.

Базовим документом для визначення рівня демографічної безпеки будемо вважати [8], де слово «показники» замінено на «індикатори», що з нашого погляду більш коректно, адже за ними можна відслідковувати її стан, а визначені оптимальні та граничні значення індикаторів дозволяють зробити відповідні висновки. Проаналізуємо показники, що використовуються для опису рівня демографічної безпеки держави різними науковцями. Очікувана тривалість життя при народженні [6, 8–11], коефіцієнт дитячої смертності [6, 8–10], коефіцієнт природного приросту [6, 8, 10], сумарний коефіцієнт народжуваності населення, [6, 8, 9, 11], чистий коефіцієнт відтворення населення (брутто), демографічне навантаження непрацездатного населення на працездатне [6, 8], коефіцієнт старіння [6, 8, 9, 11], нетто-коефіцієнт відтворення населення, коефіцієнт депопуляції [6, 9, 11], коефіцієнт смертності населення працездатного віку [6, 10, 11], сальдо міграційного обміну між міською і сільською місцевістю [6, 11], чисельність нелегальних мігрантів, співвідношення шлюбів і розлучень [11], ступінь диспропорційності статевого складу населення репродуктивного віку, інтенсивність абортів в репродуктивному віці, рівень нелегальної міграції [9], коефіцієнт сімейності, загальний коефіцієнт смертності [6, 9], коефіцієнт міграційного приросту населення [9, 10], вікові коефіцієнти народжуваності, спеціальний коефіцієнт народжуваності, коефіцієнт живонароджених, вікові коефіцієнти смертності, коефіцієнт шлюбного народження, загальний коефіцієнт шлюбності, спеціальний коефіцієнт шлюбності, вікові коефіцієнти розлучень, спеціальний коефіцієнт розлучень, середній розмір сім'ї, показник сімейного навантаження [6], середній вік населення, материнська смертність, роки [10].

Можна зробити висновок, що в [8] зовсім випускають з уваги питання механічного руху населення — міграційні процеси. Але вони безпосередньо впливають на чисельність населення, тому, необхідно враховувати цей фактор і брати його до уваги при визначенні демографічної безпеки країни. Тим паче, в роботах [6, 9–11] також пропонується враховувати міграційні процеси. Щодо врахування нелегальних мігрантів виникає проблема, адже реально лише визначити ту їх чисельність, яка вже виявлена, але справжню ситуацію з нелегальною міграцією висвітлювати неможливо.

Вважаємо, що середній вік населення має важливе якісне навантаження, бо останнім часом спостерігається старіння населення України. Найнижче значення середнього віку — 36,5 років, найвищий середній вік населення — 42,9 років [12]. До індикаторів, що характеризують природний рух, доцільно додати й коефіцієнт депопуляції, який характеризує інтенсивність скорочення внаслідок народження та смертності. Про його необхідність в оцінці демографічної безпеки вказано в роботах [6, 9, 11]. Інші показники за важливістю можна вважати індикаторами другого порядку та не включати в інтегральний показник оцінки рівня демографічної безпеки.

Таким чином, беручи за основу перелік індикаторів, затверджений в [8], пропонується його розширити до десяти показників, шляхом введення коефіцієнта депопуляції, загального коефіцієнту міграційного приросту, середнього віку населення.

Всю сукупність показників системи демографічної безпеки об'єднують у три великі групи: показники рівня демографічної безпеки; показники спрямованості та швидкості зміни демографічної безпеки; показники наслідків зміни демографічної безпеки (демографічних втрат), що є цілком логічним на наш погляд [9]. В роботі ж [6] представлено групування показників на прямі та непрямі, та, на жаль, не відображено обґрунтування цієї розбивки.

Пропонуємо всі показники, які характеризують демографічну безпеку, об'єднати в групи, які можна представляти як абсолютними, так і відносними характеристиками (коефіцієнтами): природний рух; міграційний рух; якісна характеристика населення (тривалість життя, демографічне навантаження непрацездатного населення на працездатне, тощо) [13].

За допомогою розрізнених показників-індикаторів досить важко оцінити реальний рівень демографічної безпеки, тому виникає необхідність в розробці методики зведення їх в єдиний інтегральний показник. В роботах [8, 10] наведено методики визначення інтегрального коефіцієнту демографічної безпеки, але, на наш погляд, вони мають деякі неточності. Так, згідно [8], показники діляться на стимулятори і дестимулятори, які потім нормалізуються шляхом ділення фактичного значення на оптимальне, або навпаки. При цьому зовсім випускається з виду, що фактичне значення може бути краще оптимального, тому це коригування необхідно врахувати розрахунках. У вказаній методиці, вагомість визначена лише на сім індикаторів, тому необхідно розрахувати вагомість оновленого переліку індикаторів демографічної безпеки. Це пропонується здійснити за допомогою методу переваг. Визначений таким чином інтегральний показник демографічної безпеки при використанні оптимальних нормалізованих значень буде становити одиницю. Підставляючи фактичні значення індикаторів визначається реальний рівень демографічної безпеки за роками.

4. Висновки

Визначено, що не існує єдиного переліку показників, що описують рівень демографічної безпеки. Затверджений перелік її індикаторів, на основі аналізу існуючих методик, вимагає розширення та доповнення таким показниками: коефіцієнт депопуляції, загальний коефіцієнт міграційного приросту, середній вік населення. Зведення переліку оновлених індикаторів демографічної безпеки в інтегральний показник доцільно здійснювати шляхом визначення вагомості кожного індикатора за допомогою методу переваг, а потім, шляхом нормалізації, проводити визначення його фактичного рівня.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про основи національної безпеки» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» затверджена Указом Президента України № 389/2012 від 08.06.2012. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/project-Litvinenko-dcd38.pdf>.
4. Україна-2015: Національна стратегія розвитку [Текст]. — К.: Громадсько-політичне об'єднання «Український форум», 2008. — 74 с.
5. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції». — К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. — 416 с.
6. Хомин, О. Й. Методика розрахунку демографічної безпеки [Текст] / О. Й. Хомин // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2010. — № 29. — С. 188–191.
7. Качан, О. Вплив демографічних процесів на національну безпеку держави [Текст] / О. Качан, Я. Турчин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. — 2009. — Вип. 21. — С. 85–91.
8. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України затверджена Наказом Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: http://www.me.gov.ua/control/publish/article?art_id=97980.

9. Дударев, В. Б. Статистическое исследование демографической безопасности России [Текст] : автор. дисс. на соискание ученой степени канд. экон. наук / В. Б. Дударев. — Москва, 2008. — 23 с.
10. Крымзин, Д. Н. Интегральная оценка демографической безопасности региона (на примере республики Мордовия) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: <http://sisupr.mrsu.ru/2011-4/PDF/5/Krymzin.pdf>.
11. Закон України «Про демографічну безпеку України» (проект від 15.10.2003 № 4269) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JD3AL00I.htm.
12. Географія середнього віку в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: <http://infoflight.org.ua/maps/geografiya-serednogo-viku-v-ukrayini>.
13. Колмакова, О. М. Оцінка демографічної безпеки [Електронний ресурс] / О. М. Колмакова, В. В. Смачило. — Режим доступу: \www/ URL: http://www.rusnauka.com/7-NITSB_2013/Economics/15_130526.doc.htm

ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Представлен анализ существующих показателей и методик определения уровня демографической безопасности как составляющей национальной безопасности. Выявлено, что существующие методики не учитывают показатели, которые характеризуют влияние миграционных процессов. Предложено дополнить существующий перечень показателей-индикаторов и использовать интегральный показатель оценки уровня демографической безопасности, который формируется на основе метода преимуществ и нормализации значений индикаторов.

Ключевые слова: национальная безопасность, демографическая безопасность, индикатор, миграционные процессы, интегральный показатель.

Смачило Валентина Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, Харківський національний університет будівництва та архітектури, Україна, e-mail: miroslava.valya@rambler.ru.

Смачило Валентина Владимировна, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры, Украина.

Smachilo Valentina, Kharkiv National University of Construction and Architecture, Ukraine, e-mail: miroslava.valya@rambler.ru

УДК 330.357:658

Яворська Н. Р.,
Шишковський С. В.

МЕТОДИ КІЛЬКІСНОГО ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто особливості оцінювання соціально-економічного розвитку (соціальної відповідальності) підприємств в мінливих економічних умовах. Розроблено кількісні методи оцінювання за значенням відносного показника відповідальності підприємств, розрахованого на підставі початкового або вирівняного за ковзною середньою ряду динаміки.

Ключові слова: соціальна відповідальність, методи кількісного оцінювання, вагові коефіцієнти, розвиток підприємств.

1. Вступ

Оцінювання соціально-економічного розвитку підприємств та пов'язаної з ним соціальної відповідальності підприємств (СВП) є складною і багатогранною пробле-

мою. Багатогранною — з огляду на соціальну взаємодію підприємства з навколишнім, зовнішнім і внутрішнім середовищами, складною — з огляду на завдання, які постають перед дослідником у процесі розроблення концепції та методів оцінювання, а саме, завдання побудови